

ŽIVOČÍŠNE POTRAVINY

AKÁ JE ICH SKUTOČNÁ HODNOTA?

V posledných 30 rokoch sú poľnohospodári na celom svete vystavení silnejúcemu tlaku uspokojiť dopyt po stále väčšom množstve čo najlacnejších potravín. Aj naše supermarkety sa predbiehajú v ponuke akciových cien potravín najmä živočíšneho pôvodu - výsledkom je, že kilogram kuracieho mäsa je niekedy ponúkaný za cenu nižšiu ako je napríklad cena papriky alebo niektorých druhov ovocia. Odchovať kilové kura tak, aby boli zohľadnené jeho prirodzené potreby, je však ďaleko nákladnejšie ako vypestovať kilo zeleniny.

Ako je teda možné, že k takémuto cenovému javu dochádza? Pravdou je, že za všetko sa musí NEJAKO zaplatiť. Nižšia cena živočíšnych produktov je získaná na úkor horších životných podmienok a utrpenia zvierat v intenzívnych chovoch a na veľkofarmách. Používaním vakcín, antibiotík a chemoterapeutík sme schopní znížiť riziko ochorení a nákaz a natlačiť do umelo osvetlených hál stále viac a viac zvierat, ktoré sú vyprodukované tak, aby boli prispôbené chovu v umelých podmienkach bez denného svetla. Genetickou selekciou vieme dosiahnuť to, aby rástli rýchlejšie a aby boli zmäseľjšie.

CHOV HOSPODÁRSKÝCH ZVIERAT

PRIEMYSELNÉ METÓDY CHOVU ZVIERAT MUSIA SKONČIŤ!

Súčasná celoeurópska kríza v chove hospodárskych zvierat sa v posledných rokoch prejavila vo forme nákaz ako slintačka a krívačka alebo BSE. Taktiež nedávne škandály týkajúce sa škodlivých látok v krmivách pre ošípané a hydinu sú odrazom dnešného pretechnizovaného, nezdravého a pre zvieratá neprirodzeného spôsobu chovu. Zvieratá natlačené v nehygienických preplnených halách, ktoré nemajú možnosť prirodzene sa správať, trpia chronickým stresom, čo znižuje ich imunitu voči ochoreniam. Ak prepukne ochorenie v prostredí intenzívneho chovu, rozšíri sa extrémne rýchlo a prejaví sa u väčšiny zvierat. Ak chceme ozdraviť chov zvierat, čo v konečnom dôsledku znamená chrániť i seba, je potrebné zmeniť priemyselné spôsoby chovu zvierat. To sa týka predovšetkým chovu hydiny a prasiat, kde je situácia najvážnejšia.

Prasatá

Výsledky vedeckého výskumu potvrdili, že prasatá si v prirodzených podmienkach vytvárajú stabilné sociálne skupiny, budujú spoločné miesta pre odpočinok, vylučujú čo najďalej od týchto miest, sú mimoriadne aktívne, až 75% času trávia skúmaním prostredia, rytím a vyhľadávaním potravy. Intenzívne veľkovýkrmne však neumožňujú ani jednu z týchto prirodzených aktivít. V takomto prostredí sa ich pozornosť obracia na jedinú zaujímavú vec - chvostíky iných prasiat. Z frustrácie a nudy dochádza k vzájomnému obhrývaniu chvostov a končí kanibalizmom.

Farmári, aby obmedzili tieto prejavy, im chvostíky preventívne odštikávajú. Pre mentalitu moderného chovu je typické uprednostnenie mrzačenia zvierat pred vytvorením prirodzenejších podmienok. Snaha znížiť výdavky za pracovné sily bola hlavným dôvodom prechodu k uzatváraniu a fixovaniu gravidných prasníc. Zníženie výdavkov sa však dosiahlo za cenu drastického zníženia pohody zvierat.

Pri intenzívnom chove prasiat na výkrm zvládne jeden človek celý technologický postup vďaka automatickému kŕmeniu a roštovým podlahám, cez ktoré prepadáva hnoj, aby ho bolo možné ľahšie odpratávať. Ďalší spôsob, ako ušetriť, je neposkytnúť takmer nijaký priestor pre pohyb, takže prasatá „spotrebujú“ menej energie a rýchlejšie priberajú na hmotnosti. Vybetónované boxy a kovové alebo betónové rošty vážne poškodzujú končatiny prasiat.

Kurčatá na mäso – brojlerý

Brojlerové kura je geneticky vyselektovaný jedinec šľachtený za účelom čo najväčšej produkcie mäsa. Ich život začína vyľahnutím sa v umelých elektrických prúdom vyhrievaných veľkokapacitných liahňach. Po vyskladnení nasleduje nasadenie do hál – budov bez okien s umelým osvetlením, kde sa krmivo a voda automaticky privádzajú z násypok pripevnených ku stropu. Dnešné brojlerý musia dosiahnuť svoju konečnú váhu za 42 dní, čo je dvakrát tak rýchlo ako pred tridsiatimi rokmi. 42 dní sú vykrmované špeciálnymi krmivami zmesami ošetrovanými antibiotikami. Ich rast a naberanie hmotnosti je urýchlené natoľko, že vývin ich končatín výrazne zaostáva za telom. Výsledkom sú milióny kurčiat (na Slovensku pri spotrebe 18 kg hydinového mäsa na obyvateľa sa odchová asi 30 miliónov brojlerových kurčiat ročne) trpiacich deformáciami končatín. Takéto kurčatá nie sú schopné pohybu a často uhynú len kvôli neschopnosti dostať sa ku krmidlu. Profesor Donald

Broom z Univerzity v Cambridge prirovnal život brojlera s rýchlym rastom tela k životu deväťročného chlapca pohybujúceho sa na nohách sotva päťročného dieťaťa.

Plúca a srdcia kurčiat tiež nestačia udržať krok s rastom ich tiel. Milióny kurčiat preto predčasne hynú na zlyhanie orgánov spôsobené chorobami ako ascites (vodnatieľka) alebo syndróm náhlej smrti. Je škandál, že sme vyšľachtili vtáky, ktoré sa nedožijú ani veku šiestich týždňov bez toho, aby neboli zmrzačené a nezomierali na infarkt.

Nosnice

Sliepky znášajúce vajcia prežívajú podobný osud. Myšlienka, že sliepka je len účinným strojom na premenu krmiva na vajce sa v chovateľskej rétorike objavuje dosť často. Dôsledky tohto postoja sú pre nosnicu katastrofálne. Utrpenie nosníc začína veľmi skoro. Po vyskladnení z umelých liahní sú kohútiky oddelené od sliepočiek a usmrtené – používajú sa ako surovina na výrobu mäsokostných múčok. Sliepočky sú odchované do znáškovej dospelosti a nasadené do klieťok batériových chovov uložených v dlhých radoch a minimálne troch poschodiach nad sebou. Systémy batérií sú umiestnené v halách s umelým intenzívnym osvetlením, ktoré svieti až 17 hodín denne, pretože svetlo podporuje znášanie vajec. V klieťke, v ktorej sa tlačí niekoľko sliepok, predstavuje životný priestor pre jednu rozsah hárku papiera A4. Nemôžu pohodlne stáť ani sedieť, musia sa pohybovať, ak sa pohybujú ostatné. Je to ako pozorovať troch ľudí, ktorí sa snažia pohodlne prežiť v telefónnej búdky – a sliepky sú k tomuto vopred prehratému boju odsúdené na celý svoj krátky život. Už po niekoľkých mesiacoch začínajú strácať perie, čiastočne preto, že sa otierajú o drôty, čiastočne preto, že si ho navzájom vytrhávajú. Drôty spôsobujú bolestivé poranenia končatín.

Sliepky sú v halách držané jeden rok na umelých medikovaných krmivách zmesiach bez toho, aby čo len na chvíľu zhládli prirodzené svetlo alebo zelenú trávu. Nie je uspokojená ani jedna ich prirodzená potreba okrem prijímania potravy a znášania vajec. Nemôžu sa prechádzať, hrabať v zemi, kúpať sa v prachu, stavať

hniezda, alebo si natiahnuť krídla. Nie sú súčasťou krídla. V strese a hluku znášajú vajcia dovtedy, kým neklesne ich produktivita a úplne sa „nevýšťavia“. Potom bývajú vyskladnené, usmrtené a spracované v kafilerických zariadeniach.

Od roku 2007 je zakladanie klasických klieťkových chovov v EÚ zakázané a od roku 2012 bude možné chovať nosnice v krajinách EÚ iba v halových chovoch na podstielke alebo v obohatených klieťkových systémoch. Táto zmena bola dosiahnutá po viac ako 30 rokoch intenzívneho tlaku zo strany ochranárskych organizácií.

Kravy

Tieto nádherné a mierumilovné živočíchy sú často odsúdené na celoživotné väzenie vo veľkovýkrmniach, kde deprimované nedostatkom stimulov a zlým zaobchádzaním čakajú na dosiahnutie jatočnej váhy, aby boli odtransportované na bitúnok. Šťastnejšie stáda sú sezónne vyhánané na pastviny, mnohé sa však nikdy nedostanú von z ošarpaných maštálí, kde sú natlačené v zlých hygienických podmienkach s nedostatočnou klímou a vetraním. Neprirodzené podmienky chovu a podávanie umelej potravy miešanej s mäsokostnou múčkou boli podľa výskumov príčinami vzniku epidémie BSE.

Zvláštnou skupinou sú kravy na produkciu mlieka – dojnice. Väčšinu roka trávajú priviazané reťazou na jedno miesto. Niektoré počas celého svojho života nemajú možnosť vidieť slnko alebo byť na paši. Mesiac po tom, čo porodila, sú znovu pripúšťané alebo umelo oplodnené a tak sa stávajú automatmi na rodenie teliat. Kravy patria medzi najťažšie pracujúce zvieratá. Dojnice musia uniesť dvojakú záťaž – produkciu veľkého množstva mlieka a zároveň rast ďalšieho teľaťa vo svojom tele. Na to, aby matka uživila svoje teľa, potrebuje asi tri litre mlieka denne. Dojnice špičkových plemien však produkujú desaťkrát väčšie množstvo. Aj v prípade kráv, rovnako ako u iných zvierat, spôsobilo selektívne šľachtenie tak neprirodzene vysokú produkciu mlieka a záťaž na organizmus, že je často problematické zabezpečiť dojniciam takú vyváženú výživu, aby u nich nedochádzalo k akútnym ochoreniam.

ČO ďalej...?

Vedecký výskum a poznatky čerpajúce z etológie (náuka o správaní sa zvierat) jednoznačne dokazujú, že je potrebné zmeniť priemyselné podmienky chovu hospodárskych zvierat.

Ak my, konzumenti, budeme presadzovať prirodzenejšie a vhodnejšie životné podmienky pre zvieratá, dosiahneme:

Menej potravinových škandálov – bezpečnejšie potraviny

Lepšie podmienky chovu zvierat – zdravšie potraviny

Zníženie znečistenia životného prostredia

Viac pracovných príležitostí na vidieku

Zníženie chorobnosti zvierat

Sloboda zvierat zastáva stanovisko, že chov hospodárskych zvierat musí zohľadňovať päť základných slobôd, ktoré boli vymedzené nezávislým poradným orgánom pre ochranu zvierat vlády Veľkej Británie (Farm Animal Welfare Council) a vstúpili do medzinárodnej terminológie ochrany zvierat.

PÄŤ SLOBÔD – FIVE FREEDOMS

(voľne prekladáme ako ochrana)

1. Ochrana pred hladom a smädom.

Chovateľ chovajúci zvieratá, z ktorých má úžitok, je povinný zabezpečiť im prístup ku krmivu a čerstvej vode a tak zabezpečiť zdravie a telesnú zdatnosť zvierat.

2. Ochrana pred fyzickým utrpením spôsobeným zlými chovateľskými podmienkami.

Chovateľ chovajúci zvieratá, z ktorých má úžitok, musí poskytovať zvieratám zodpovedajúce chovné prostredie vrátane úkrytu pred nepriaznivými klimatickými podmienkami a priestoru na odpočinok.

3. Ochrana pred bolesťou, zranením a ochorením.

Chovateľ je povinný chrániť zvieratá od uvedených okolností zaručenou prevenciou, rýchlou diagnózou a liečením.

4. Ochrana pred stresom a zbytočným strachom.

Chovateľ je povinný zabezpečiť také chovné prostredie a zaobchádzanie so zvieratom, ktoré vylučuje stres a utrpenie.

5. Ochrana pred neprirodzenými podmienkami.

Chovateľ musí zvieratám poskytovať dostatočný priestor, vhodné stimulujúce prostredie a spoločnosť zvierat toho istého druhu.

SILA ZÁKAZNÍKA

– ČO MÔŽETE UROBIŤ VY

Pri nákupe živočíšnych potravín, či už v supermarkete, v mäsiarstvach alebo vo fast foodoch si uvedomte, že zvieratá, z ktorých sú potraviny vyrobené, boli počas svojho života vystavené utrpeniu v priemyselných veľkochovoch.

V krajinách EÚ sú v obchodoch už bežne k dispozícii produkty zo zvierat chovaných v ekologických chovoch, kde sú zohľadňované prirodzené potreby zvierat. U nás sa chov zvierat na eko-farmách iba pomaly rozvíja a živočíšne potraviny z nich sa väčšinou kúpiť len na dvore farmy. Záleží iba na Vás, či sa ich predaj rozšíri aj v našich obchodoch. Ak chcete pomôcť, prečítajte si nasledujúce odporúčania:

- Všimajte si, či je na obaloch živočíšnych potravín uvedené, z akých chovov pochádzajú.
- Dajte prednosť produktom z voľných a ekologických chovov, adresy a ponuku ekologických farmárov nájdete na www.ecotrend.sk
- Žiadajte od vedúcich alebo manažérov supermarketov a predajní potravín (prostredníctvom schránok alebo kníh na pripomienky zákazníkov, priamym kontaktom atď.), aby ponúkali živočíšne potraviny aj z voľných a ekologických chovov.
- Založte klub priateľov ekologického poľnohospodárstva ako alternatívu, ktorá vám zabezpečí priamu cestu bioproduktov z dvora farmy na váš stôl bez zbytočných medzičlánkov. Informácie: Klub priateľov ekologického poľnohospodárstva pri CEA, www.cea.sk
- Napíšte nám a žiadajte ďalšie materiály a informácie.
- Urobte vo Vašom meste infostánok o realite života zvierat v priemyselných chovoch.
- Napíšte Ministrovi pôdohospodárstva, aby prostredníctvom koncepcií rozvoja ekologického poľnohospodárstva na Slovensku podporil jeho ďalší rozvoj a umiestňovanie ekoproduktov na našom trhu.

Adresa: Ing. Zsolt Simon
Minister pôdohospodárstva SR
Dobrovičova 12
812 66 Bratislava

Sloboda Zvierat, Mlynské nivy 37, 821 09 Bratislava
Tel/ fax: 00421 2 5542 4033
www.slobodazvierat.sk , info@sloboda.sk